

8. NUTSLEIDINGEN

Andere nutsleidingen dan riolen zijn de overwegend ondergrondse kabels en leidingen voor transport van drinkwater, gas, elektriciteit en gegevens. Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen de hoofdleidingen of distributieleidingen en de huisaansluitingen. Voor het wonen zijn de distributieleidingen in de eerste plaats van belang als een voedingsbron van allerhande comfort. Woningen kunnen er worden op aangesloten.

Alles wat ondergronds 'gebeurt', is een punt dat vaak onderbelicht wordt. Het spreekt voor zich dat ondergrond en bovengrond nauwkeurig op elkaar moeten worden afgestemd.

Er liggen enkele honderdduizenden kilometer kabels en leidingen in de Vlaamse ondergrond. Wekelijks doen zich schadegevallen met kabels en leidingen voor. Een eerste vorm van preventie voor schadegevallen is de kennis van de zo precies mogelijke ligging van de leidingen en kabels in een werkzone. Per gemeente zijn de maatschappijen bekend die kabels en leidingen uitbaten. De lijst van de maatschappijen per gemeente kan worden geraadpleegd op geo-vlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/intercomm, voor zover de maatschappijen in meer dan één gemeente actief zijn. Op basis van die lijst kunnen de onderscheiden maatschappijen worden gecontacteerd. Maatschappij per maatschappij contacteren, is evenwel omslachtig.

Zowel op federaal als op Vlaams niveau bestaan er initiatieven om op één punt/werkzone, ongeacht de gemeente, voor een bepaald werkgebied de informatie elektronisch op te vragen. Federaal bestaat er het initiatief KLIM: Kabel en Leiding Informatie Meldpunt: www.klim-cicc.be. De KLIM-website is het resultaat van de samenwerking tussen de federale regering, de Federatie van Transporteurs via Pijpleidingen (FETRAPI), de elektriciteitstransmissienetbeheerder Elia en de bouwfederaties.

De KLIM-website is het centrale meldpunt voor wie werk wil uitvoeren nabij transportinstallaties van gevaarlijke producten via leidingen of bovengrondse en ondergrondse hoogspanningslijnen. In Vlaanderen is er daarnaast het initiatief KLIP: Kabel en Leidingen Informatie Portaal: www.klip.be. Via de KLIP-portaalsite kan men elektronisch planaanvragen doen bij de bij het KLIP aangesloten kabel- en leidingbeheerders. Momenteel wordt een wettelijk kader voorbereid dat het gebruik van het KLIP zal verplichten. Vanaf dan hoeft de professionele planaanvrager nog maar één enkele aanvraag te doen. KLIP zorgt ervoor dat de aanvraag bij de juiste beheerders terecht komt. De initiatieven KLIP en KLIM zijn een stap voorwaarts t.o.v. de vroegere situatie waar vanuit gemeentelijke lijsten per nutsmaatschappij alle informatie moest worden gehaald. Tot de gehele integratie van KLIP en KLIM en tot KLIP decretaal verplicht wordt voor alle maatschappijen, is een sluitende controle langs gemeentelijke lijsten een noodzaak.

Merk op dat de voormelde lijsten gepubliceerd op geo-vlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/intercomm de uitzonderlijke gevallen van exclusief gemeentelijke bedrijven niet vermelden. In die gevallen moet men bij de gemeente zelf navraag doen.

Nutsleidingen zijn de bevoegdheid van diverse maatschappijen waarin de gemeenten zijn vertegenwoordigd.

8.1 WETTELIJK KADER

De belangrijkste wetgeving die het beheer en de aanleg van de nutsleidingen regelt, zijn:

- de wet van 10 maart 1925 op de elektriciteitsvoorziening;
- de wet van 17 januari 1938 betreffende het openbaar domein en de aanleg en onderhoud van onder meer gas- en waterleidingen;
- de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten door middel van leidingen;
- de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van economische overheidsbedrijven en decreten betreffende radio en televisie, gecoördineerd op 25 januari 1995;
- het gemeentedecreet van 2 juni 2006.

RICHTLIJNEN VOOR DE AANLEG VAN NUTSLEIDINGEN

Volgende aandachtspunten (waarop ook verder nog wordt ingegaan) moeten zeker aan bod komen:

- Ga vooraf na welk soort werk moet worden uitgevoerd: is er een noodzaak aan nieuwe distributieleidingen, aan de vervanging van oude leidingen of aan de verplaatsing ervan?
- Kijk op de gemeentelijke plannen na waar de leidingen in het werkgebied van de aan te leggen infrastructuur liggen.
- Zorg voor een nauwkeurige inplanting, rekening houdend met de ligging van de rioolleidingen en de ondergrondse waterbufferingvoorzieningen.

8. Nutsleidingen

- Bouw steeds een gemeenschappelijke sleuf, alleen in uitzonderlijke omstandigheden kan hiervan worden afgeweken.
- Hou steeds rekening met beheersaspecten: hanteer bij voorkeur kleinschalige materialen in de zone voor nutsleidingen; steek wachtbuizen om onnodige opbraak van verharding te vermijden.
- Hou steeds rekening met de inplanting van bomen: bomen mogen in geen geval in de zone voor nutsleidingen worden aangeplant (in Nederland geldt een minimale afstand van 1,60 m tussen de boom en de dichtstbijzijnde nutsleiding).
- Start het overleg met de uitbatende nutsmaatschappijen tijdig op.

De ultieme verantwoordelijke voor de leidingen en kabels binnen een infrastructuurwerk is en blijft de aannemer. Hij is verantwoordelijk voor het kennen van de precieze plaats ervan. Hij moet ook de voorzichtigheid in acht nemen die voor elke soort nutsleiding in het bijzonder van toepassing is.

Ten laatste bij de gunning moet hij zichzelf grondig informeren bij de onderscheiden maatschappijen over zowel de exacte plaats als over wat er in het bijzonder moet worden in acht genomen. Die verantwoordelijkheid van de aannemer ontslaat de opdrachtgever en zijn ontwerper niet van de zorg om met alle middelen de aannemer zo goed mogelijk te informeren in de aanbestedingsbescheiden over wat de approximatieve, maar ook de zo juist mogelijke ligging is van de kabels en leidingen.

Hoe beter die informatie vooraf is, hoe minder kans op problemen bij de uitvoering en hoe kleiner de risicopremie die de aannemer moet nemen in zijn prijsberekening. Men kan immers niet verwachten dat elke inschrijver afzonderlijk zich intensief gaat informeren bij elke maatschappij. Aan de hand van de verstrekte gegevens van de aanbestedingsbescheiden maakt de inschrijver zijn offerte op. Als uit de aanbestedingsbescheiden zou blijken dat de ligging van nutsleidingen kritisch kan zijn, dan informeert hij zich verder.

Bij de studie en de uitvoering van een infrastructuurwerk is een voortdurende aandacht vanwege opdrachtgevers, ontwerpers en aannemers voor de nutsleidingen noodzakelijk. Naast enkele algemene aandachtspunten worden hieronder de opeenvolgende stappen in de ontwikkeling van een infrastructuurproject bekeken.

8.2 FASEN EN ONTWIKKELING VAN EEN INFRASTRUCTUURPROJECT

8.2.1 STUDIE

Een studie bestaat uit een eerste voorstudie, een voorontwerp en een ontwerp dat dan wordt aanbesteed.

Na een eerste voorstudie moet een ontwerper al de problematiek van kabels en leidingen in beschouwing nemen.

8.2.2 ONDERZOEK AAN TE LEGGEN LEIDINGEN

Een tweevoudig onderzoek is noodzakelijk. Ten eerste moet worden nagegaan wat de behoeften aan nutsvoorzieningen zijn voor de te bedienen woningen. Die behoefte kan bestaan uit louter huisaansluitingen op bestaande leidingen en/of uit noodzakelijke uitbreidingen van het hoofdnet. Ten tweede moet ook kennis worden genomen van de kortetermijnplanning van alle nutsmaatschappijen in de werkzone. Er moet immers worden vermeden dat er bijv. kort na het uitvoeren van het infrastructuurwerk aan leidingen of kabels wordt gewerkt waardoor het nieuwe infrastructuurwerk beschadigd wordt. Minimaal hoort er een sperperiode voor opbraak voor nutsleidingen te zijn van twee jaar na de voorlopige oplevering van het infrastructuurwerk.

Als nutsmaatschappijen leidingen of kabels moeten aanleggen ter gelegenheid van het infrastructuurwerk, dan zullen die kabels en leidingen in een gemeenschappelijke sleuf worden aangelegd, tenzij de onmogelijkheid daarvan wordt aangetoond. Minstens het dichtleggen van de sleuf is een taak van de aannemer van het infrastructuurwerk. Daardoor bestaat er een betere garantie dat de bovenliggende constructies van het infrastructuurwerk behoorlijk zijn gefundeerd en is er bij schade minder betwisting over de aansprakelijkheid. Als er door de nutsmaatschappijen vergoedingen moeten worden betaald voor het graven of het dichtleggen van de sleuf, dan moeten daar vooraf duidelijke afspraken over worden gemaakt. Die afspraken moeten dan zowel worden gemaakt tussen de nutsmaatschappij en de opdrachtgever van het infrastructuurwerk als tussen de aannemer en de opdrachtgever van het infrastructuurwerk.

8.2.3 BESTAANDE LEIDINGEN

Langs de hierboven beschreven informatiekkanalen kan er kennis worden genomen van de ligging van kabels en leidingen. De op die manier verworven kennis van zowel aan te leggen leidingen als van bestaande leidingen, kan een wijziging van de voorstudie met zich meebrengen. Indien nodig zal een eerste coördinatievergadering met de nutsmaatschappijen worden belegd om de voorstudie definitief vast te leggen in een definitief voorontwerp.

Wanneer een uitgewerkt ontwerp klaar is, zal in de gevallen waar nutsleidingen betrokken zijn een tweede coördinatievergadering worden belegd. Op die vergadering zal een voorlopige tijdsplanning van het infrastructuurwerk worden gegeven zodat de nutsmaatschappijen de noodzakelijke maatregelen kunnen nemen om de aanleg en verplaatsing van hoofdleidingen en huisaansluitingen te plannen. Doel is het noodzakelijke werk op het gepaste tijdstip te kunnen afroepen. Er worden afspraken over een gemeenschappelijke sleuf gemaakt en er worden plannen van het infrastructuurwerk aan elke nutsmaatschappij gegeven. Naast gebeurlijke tussentijdse versies zullen in elk geval de plannen zoals in de aanbesteding gelegd, worden opgestuurd naar de nutsmaatschappijen. In eenvoudige gevallen kan het eerste overleg uiterlijk op basis van die aanbestedingsplannen gebeuren. Er moet wel rekening worden gehouden met de minimale doorlooptijden om nutsmaatschappijen toe te laten op het gepaste tijdstip hun werk af te roepen.

8.2.4 START VAN HET WERK EN DE UITVOERING

Eens het werk gegund is, wordt onverwijld een volgende coördinatievergadering samengeroepen waarop ook de aannemer van het infrastructuurwerk aanwezig is. Er kan een exact tijdsplan worden bepaald. Ook kunnen dan bilaterale afspraken worden gemaakt om op kritische punten peilingen te doen naar de meer exacte ligging van leidingen of kabels. De aannemer van het infrastructuurwerk is in de regel verantwoordelijk voor de opvulling van de sleuf, hetzij volgens de voorschriften van het bestek van het infrastructuurwerk, hetzij volgens nadien overeengekomen voorwaarden. In elk geval moet de aannemer ook de bijzondere voorwaarden in acht nemen voor elke leiding afzonderlijk zoals die door de nutsmaatschappij worden voorgeschreven.

8.3 MOGELIJK INTERESSANTE AFSPRAKEN EN DOCUMENTEN

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) heeft een initiatief genomen om de problematiek van nutsleidingen op een uniforme wijze te beheersen. Daartoe is een code voor infrastructuur- en nutswerken langs gemeentewegen gemaakt. Een meerderheid van de gemeenten heeft de code voor haar grondgebied van toepassing gemaakt. De tekst van de code en de lijst van gemeenten die de code ondertekenden, vindt u op www.vvsg.be bij de rubriek omgeving/openbare werken. In de code wordt een verwijzing gemaakt naar de 'praktische leidraad ter voorkoming van schade aan ondergrondse installaties tijdens in hun nabijheid uitgevoerde werken'. Die praktische leidraad werd in 2009 grondig herzien en heet nu 'vademecum verplaatsen nutsleidingen'. Het document bevat zeer interessante informatie en kunt u raadplegen op www.vlaanderen.be/overheidsopdrachten via het menu downloads.